

do finální charakteristiky chronologické posloupnosti a rozsahu jednotlivých stavebních etap.

U raně gotické fáze je kladen důraz nejen na časové zařazení dochované části centrálního síňového korpusu se západním dvouvěžím, ale zejména na rekonstrukci podoby staršího raně gotického závěru trojchórové dispozice s krátkými polygonálními chóry. Autoři se odklánějí od starších interpretací, které odkazovaly na rámcovou podobnost stavby s dispozicí kostela sv. Štěpána v Kouřimí, nebo operovaly s jednotlivými francouzskými a německými architektonickými vzory. Raně gotickou stavbu kolínského chrámu autoři vnímají spíše jako mimořádně progresivní a zároveň i značně individuálně uzpůsobený projekt zkušeného stavitele, pro který prozatím nenacházejí vhodnou analogii.

Za unikátní pak autoři považují i Petrem Parléřem realizovanou vrcholně gotickou přestavbu chóru. Ta sice operuje s jednotlivými prvky parléřovského okruhu, přidává k nim ale i některá další, na jiných stavbách neuplatněná řešení. Výsledná podoba této přestavby kolínského chrámu, přestože nebyla nikdy dokončena, je díky Parléřově přístupu mimořádně originální, a tudíž i architektonicky cenná.

Publikaci prakticky není co vytknout. Autoři významnou měrou přispěli nejen k poznání samotné stavby kolínského katedrály sv. Bartoloměje, ale jejich závěry mají přesah a potenciál i ve vztahu k výzkumu dalších staveb katedrálního typu na našem území i k řešení problematiky vývoje vrcholně středověké sakrální architektury jako takové.

FILIP VELÍMSKÝ

Jan Hus, husitství a východní Čechy. Příspěvky z konference. Chrudim 16.-18. 9. 2015, ed. Jan FROLÍK, Město Chrudim, Chrudim 2015

121 s., ISBN 978-80-906318-0-9

Útlý, nicméně zvucnými jmény obsazený sborník je dalším z výstupů, které vznikly v rámci husovského jubilea. Úvodní slovo připadlo Františku Šmahelovi a jeho na první pohled nenápadný příspěvek (*Několik drobných úvah na počátku konference*) ukazuje na autorovu schopnost mistrovské zkratky. Na minimální ploše Šmahel nejen přehledně resumuje Husův život a jeho odkaz, ale přináší i řadu inspirativních postřehů. Připomíná především význam Husova druhého života a jeho

aktuálnost: betlémský kazatel zůstává stále živou historií, třebaže vlastní Husovo poselství dnes společností nerezonuje. Podle Šmahelova úsudku je to obět za svobodu názoru, takže Hus dnes vyčnívá nad dějinami pouze v jakési metahistorické podobě oproštěné od středověké křesťanské víry a církevní nauky.

V následujícím příspěvku Petr Čornej shrnuje počátek a vývoj utrakvismu ve východních Čechách i tamější specifika. Ačkoliv kolébkou husitství byla Praha, reformní hnutí by nemohlo přežít bez širšího zázemí, které tvořily vedle jižních Čech právě Čechy východní. Čornej tuto oblast pokládá za ilustrativní příklad toho, jak se v rámci husitství výrazně uplatňovala šlechta, a to především nobilita nižší. Klíčového významu dosáhlo východočeské husitství podle autora v době poděbradské, kdy coby rozsáhlý národnostně a konfesijně homogenní celek zabránilo zneplatnění výsledků husitské revoluce; region pak byl baštou utrakvistů až do Bílé hory. V textech Františka Šmahela i Petra Čorneje shodně zaznívá, že východní Čechy nebyly přímo vázány na Jana Husa, přesto zde nejpозději od jara 1421 reformní hnutí převážilo.

Na dění v regionu během husitské éry se zaměřují příspěvky Jana Frolíka a Jana Musila. Zatímco Frolík pojednává o vývoji města Chrudimi od 13. do 15. století s důrazem právě na dobu husitskou, Musil se zaměřuje na dopady husitských válek na širší okolí Chrudimi. Vedle samotného města se věnuje i zániku benediktinského kláštera v Podlažicích a obléhání hradů Rychmburk a Lichnice v letech 1425 a 1428–1429.

Blok příspěvků věnovaných druhému životu Jana Husa zahajuje Michal Šroněk analýzou vyobrazení Jeronýma Pražského, zachyceného na predele oltáře Zmrtvýchvstání Krista z chrudimského hřbitovního kostela. Jeroným je zde vyobrazen spolu s Janem Husem, svatým Václavem a svatým Prokopem jako jeden ze zemských světců, resp. přímluvců při Posledním soudu. Malba vzniklá kolem roku 1500 představuje významný unikát, jelikož podobných zachycení Jeronýma se dochovalo výrazně méně než Husových; chrudimský výjev je asi jeho vůbec nejstarším známým vyobrazením.

O chrudimské utrakvistické městské škole v letech 1560 až 1581 pojednal Michal Svatoš, a to na základě manuálu rektora pražské univerzity Matěje Dvorského. Chrudimská městská škola, která stejně jako ostatní školy téhož typu patřila od husitského období pod správní a soudní kompetenci rektora univerzity, se nelišila od běžného profilu institucí svého druhu. Pramen má ale omezenou výpovědní hodnotu: o konkrétní

podobě chrudimské městske školy se z Dvorského zápisů mnoho nedozvíme, nelze ani upřesnit počet zde působících učitelů. Manuál zachycuje především jména žáků imatrikovaných a dokládá, že ze studentů zapsaných zde v těchto letech pocházelo z Chrudimi nezanedbatelné množství, což o kvalitách místní partikulární školy leccos vypovídá.

O vlastním druhém životě Jana Husa referuje David Richter, který představuje podobu a průběh husovských oslav v Chrudimi v období od sedmdesátých let 19. století do poloviny století následujícího. V 19. století zde husovská problematika představovala nacionálně zabarvené politikum, které mezi českým obyvatelstvem Chrudimi rezonovalo a zástupci města se účastnili jak pouťe do Kostnice v roce 1868, tak odhalení Husovy pamětní desky v Praze o rok později. Na Richterův příspěvek navazuje Pavel Kobetič pojednáním o historii pomníků Jana Husa v Chrudimi, tj. městu darovaného odlitku Šalounova návrhu pražského Husova pomníku, zamýšleného, leč s ohledem na vypuknutí první světové války nerealizovaného Husova pamětního kamene, jehož se měl taktéž zhostit Ladislav Šaloun, a nakonec pomníku Jana Husa od Josefa Mařatky a Josefa Gočára, který byl v Chrudimi odhalen v roce 1930. Symbolickou tečkou za druhým životem kostnického mučedníka představuje stručná stať Jiřího Kotyka, připomínající husovské dílo Josefa Kalouska, a především příspěvek Veroniky Lánské, představující utváření Československé církve husitské v Heřmanově Městci v letech 1921–1936 s důrazem na klíčovou osobnost tamního zakladatele Karla Jelínka.

Chrudimský sborník představuje solidní příspěvek k husovskému výročí. Sympatický je nejen svým nezastíraným konferenčním charakterem, ale i striktně regionálním zaměřením, které mu dává zjevnou jednotící linii.

JOSEF ŠRÁMEK

Alena NACHTMANNOVÁ, *Benátky a Dražice ve středověku*, Městský úřad Benátky nad Jizerou, Benátky nad Jizerou 2016

96 s., ISBN 978-80-270-1245-9

Byť to tak na první pohled nemusí vypadat, i publikace památkářky Aleny Nachtmannové se řadí mezi knihy vydané u příležitosti výročí sedmi set let od narození Karla IV. Stěžejní část převážně chronologicky řazeného výkladu tvoří historie

pánů z Dražic a jejich zakladatelských aktivit v oblasti. Autorka po úvodní kapitole o vývoji území v raném středověku řeší otázku původu rodu a poté shrnuje život a dílo nejznámější a nejdůležitější postavy dražických pánů, pražského biskupa Jana IV.

Zatímco v biografickém výkladu se Nachtmannová převážně opírá o Janův životopis Zdeňky Hledíkové, v otázce stavebních fází dražického hradu vychází ze svého výzkumu, provedeného ve spolupráci s Vladislavem Razímem. Přesvědčivě např. vyvrací hypotézu, že přestavba hradu za biskupa Jana proběhla pod vedením avignonské huti mistra Viléma, který zřejmě do Čech přišel kvůli stavbě roudnického mostu. Hrad byl patrně dokončen ještě před vynuceným pobytem Jana z Dražic u papežské kurie. Výklad o biskupu Janovi a dalších členech rodu jeho generace otevřel Nachtmannové cestu k rozboru zakladatelských aktivit pánů z Dražic, tj. kostelíka sv. Ludmily v Dražicích, města Benátek nad Jizerou a kláštera cyriaků v nově vzniklém městě (pro všechny tři fundace se dochovaly zakládací listiny).

Z pozdně středověkých dějin Dražic a Benátek stojí za pozornost hlavně vzájemné vazby mezi posledním Dražicem a následnými vlastníky panství. Lze tak sledovat propojení skupiny šlechticů, kteří svůj život zasvětili kariéře u královského dvora Václava IV. (Jan z Dražic, Beneš z Choustníka, Petr z Vartenberka a na Kosti, Aleš Škopek z Dubé). Pro kapitolu o každodenním životě v Benátkách nad Jizerou a Dražicích v pozdním středověku naopak chybí bližší doklady, takže se autorka kromě několika údajů musela ve výkladu uchýlit k obecným závěrům vycházejícím z analogií získaných v pramenně bohatších městech. Kniha končí exkurzem k heraldice pánů z Dražic. Jelikož výzkum ještě nebyl dokončen, chybí tu prozatím výraznější interpretace.

Budoucnost dražické zříceniny je značně nejistá. Upozornění na význam hradu a pohnuté dějiny jeho majitelů snad dopomohou k důstojnějšímu osudu této mimořádné stavby. Momentálně je nabízena k prodeji u realitní kanceláře.

JAN VOJTÍŠEK